

DOI: 10.62829/VNHN.374.117.121

VAI TRÒ CỦA PHÁP LUẬT ĐỐI VỚI CÔNG DÂN - NHỮNG VẤN ĐỀ THỰC TẾ VÀ GIẢI PHÁP ĐIỀU CHỈNH CHO PHÙ HỢP

✍️ ThS. Trương Văn Toàn

● **TÓM TẮT:** *Pháp luật là hệ thống các quy tắc xử sự chung do Nhà nước ban hành và đảm bảo thực hiện nhằm điều chỉnh các quan hệ xã hội. Trong đời sống hàng ngày, pháp luật không chỉ là công cụ điều hành xã hội mà còn đóng vai trò thiết yếu trong việc bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của mỗi công dân... Bài viết này phân tích vai trò quan trọng của pháp luật trong đời sống công dân, từ việc bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của mỗi cá nhân, đến việc duy trì trật tự, ổn định xã hội và tạo nền tảng phát triển đất nước. Đồng thời chỉ ra một số vấn đề thực tế còn tồn tại và đề xuất những giải pháp điều chỉnh cho phù hợp với thực tế hiện nay.*

● **Từ khóa:** *Vai trò của Pháp luật đối với công dân; bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp; giải pháp điều chỉnh.*

● **ABSTRACT:** *The law is a system of general rules of conduct, enacted by the State and enforced in order to moderate social relationships. In daily life, the law is not only a tool for social moderation but also plays an important role in protecting the legitimate rights and interests of every citizen. This article analyzes the important role of the law in the lives of citizens, from protecting the legitimate rights and interests of every individual to maintaining order and social stability, as well as creating a foundation for growing the country. At the same time, the article points out some existing practical issues and adjustment solutions appropriate with the current state of affairs.*

● **Keywords:** *The role of the Law towards citizens; protecting legitimate rights and interests; adjustment solutions.*

Ngày nhận bài: 09/10/2025 Ngày bình duyệt: 03/11/2025 Ngày duyệt đăng: 10/11/2025

VAI TRÒ CỦA PHÁP LUẬT TRONG ĐỜI SỐNG XÃ HỘI

Trong mọi xã hội, dù ở bất kỳ thời đại hay thể chế chính trị nào, pháp luật luôn giữ một vị trí quan trọng và không thể thiếu trong việc tổ chức, điều chỉnh các mối quan hệ xã hội. Pháp luật không chỉ là công cụ

thể hiện ý chí của nhà nước mà còn là nền tảng để xây dựng một cộng đồng ổn định, công bằng và văn minh. Trong bối cảnh xã hội ngày càng phát triển và phức tạp, vai trò của pháp luật càng trở nên rõ nét hơn, đặc biệt trong việc bảo vệ quyền lợi của công dân, duy trì trật tự, an ninh và thúc đẩy sự

phát triển bền vững. Vậy, pháp luật đã và đang đóng vai trò như thế nào đối với cộng đồng xã hội hiện nay?

Trước hết, pháp luật bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của công dân. Nhờ có pháp luật, các nghĩa vụ và quyền cơ bản như quyền sống, quyền tự do, quyền mưu cầu hạnh phúc, quyền học tập, làm việc... được quy định rõ ràng và bảo đảm thực hiện. Pháp luật cũng là căn cứ pháp lý để giải quyết các mâu thuẫn, tranh chấp, khiếu nại, tố cáo, xử lý các hành vi xâm hại quyền và lợi ích hợp pháp của công dân. Khi quyền lợi của công dân bị xâm phạm, pháp luật là công cụ để họ yêu cầu bồi thường, khôi phục lại công bằng. Ví dụ, khi một người bị lừa đảo tài sản, họ có thể nhờ đến pháp luật để truy tố kẻ phạm tội và đòi lại quyền lợi chính đáng.

Thứ hai, Pháp luật là phương tiện thực hiện quyền làm chủ và tham gia quản lý xã hội: Pháp luật là phương tiện để nhân dân thực hiện quyền dân chủ của mình, bao gồm cả quyền dân chủ trực tiếp hoặc thông qua đại diện, để tham gia vào công việc quản lý nhà nước và xã hội. Công dân sử dụng pháp luật để giám sát hoạt động của các cơ quan nhà nước, đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức, từ đó phản ứng lại các hành vi lạm quyền, tham nhũng, hách dịch.

Thứ ba, pháp luật định hướng hành vi và điều chỉnh mối quan hệ giữa người với người trong xã hội. Pháp luật đưa ra khuôn mẫu ứng xử chuẩn mực giúp công dân biết điều gì nên làm, điều gì không nên làm. Nhờ vậy, xã hội có trật tự, ổn định, hạn chế mâu thuẫn và xung đột. Chẳng hạn, luật giao thông quy định người đi đường phải tuân thủ đèn tín hiệu, đi đúng làn đường... góp phần giữ an toàn cho chính bản thân và cộng đồng.

Thứ tư, nâng cao ý thức và trách nhiệm công dân. Pháp luật đóng vai trò là phương tiện giáo dục, giúp nâng cao ý thức và tinh thần trách nhiệm của công dân trong việc tuân thủ các quy tắc xã hội, sống và làm việc

theo pháp luật. Pháp luật thể chế hóa các giá trị đạo đức, văn hóa, từ đó định hướng cho công dân xây dựng lối sống văn minh, góp phần tạo nên một xã hội công bằng và lành mạnh. Khi hiểu biết pháp luật, công dân có thể chủ động tham gia vào các hoạt động chính trị - xã hội như bầu cử, giám sát chính quyền, đóng thuế, bảo vệ môi trường, thực hiện nghĩa vụ quân sự... Việc tuân thủ pháp luật không chỉ là trách nhiệm cá nhân mà còn thể hiện lòng yêu nước, ý thức xây dựng xã hội văn minh.

Thứ năm, pháp luật còn giúp tạo ra môi trường công bằng, dân chủ và phát triển. Trong xã hội pháp quyền, mọi công dân đều bình đẳng trước pháp luật, không phân biệt giàu nghèo, địa vị hay xuất thân. Điều này giúp khơi dậy tiềm năng, phát huy sức sáng tạo và tạo động lực cho mọi người vươn lên trong cuộc sống.

Thứ sáu, Pháp luật là phương tiện để nhà nước quản lý mọi mặt đời sống xã hội. Để quản lý toàn tầng lớp, nhà nước dùng nhiều dụng cụ, nhiều biện pháp, nhưng luật pháp là công cụ quan yếu nhất. Với những đặc điểm riêng của mình, luật pháp có khả năng triển khai những chủ trương, chính sách của nhà nước một cách nhanh nhất, đồng bộ và có hiệu quả nhất trên quy mô rộng lớn nhất. Cũng nhờ có luật pháp, quốc gia có cơ sở để phát huy quyền lực của mình và rà, kiểm soát các hoạt động của các tổ chức, các cơ quan, các viên chức nhà nước và mọi công dân. Trong tổ chức và quản lý kinh tế, pháp luật lại càng có vai trò lớn. Bởi, chức năng tổ chức và quản lý kinh tế của quốc gia có phạm vi rộng và phức tạp, bao gồm nhiều vấn đề, nhiều mối quan hệ mà nhà nước cần xác lập, điều hành và kiểm soát như hoạch định chính sách kinh tế, xác định chỉ tiêu kế hoạch, quy định các chế độ tài chính, tiền tệ, giá...Chỉ trên cơ sở một hệ thống văn bản luật pháp kinh tế đầy đủ, đồng bộ, hiệp với thực tiễn (điều kiện và trình độ phát triển của kinh tế xã hội) và kịp thời trong mỗi thời kỳ cụ thể, quốc gia mới có thể phát huy được hiệu lực của mình

trong lĩnh vực tổ chức và quản lý kinh tế, xã hội.

Cuối cùng, Pháp luật góp phần tạo dựng những quan hệ mới. Bên cạnh chức năng đề đạt, luật pháp còn có tính tiên phong, định hướng cho sự phát triển của các quan hệ từng lớp. Có thể nói, luật pháp có vai trò quan trọng trong việc tạo dựng (lập) nên những quan hệ mới. Trên cơ sở xác định thực trạng từng lớp với những tình huống (sự kiện) cụ thể, tiêu biểu, tồn tại và tái diễn bộc trực ở những thời khắc cụ thể trong tầng lớp, nhà nước đề ra pháp luật để điều chỉnh kịp thời và hiệp. Dựa trên cơ sở của những kết quả và dự báo khoa học, người ta có thể dự định được những đổi thay có thể diễn ra với những tình huống (sự kiện) cụ thể, điển hình cần có sự điều chỉnh bằng luật pháp. Từ đó luật pháp được đặt ra để định hướng trước, xác lập những quy định và có thể thiết kế những mô hình tổ chức quy định chức năng nhiệm vụ và tổ chức thí nghiệm...

Sự phối hợp hài hòa giữa tính cụ thể của luật pháp với tính tiên phong (định hướng) của nó có một ý nghĩa rất quan trọng là tạo ra được sự ổn định và phát triển, kế thừa và đổi mới trực tính, làm cho luật pháp năng động, hiệp hơn, tiến bộ hơn. Tuy nhiên, để pháp luật thực sự phát huy vai trò của mình, mỗi công dân cần nâng cao ý thức pháp luật, chủ động học tập và nghiêm chỉnh chấp hành các quy định của Nhà nước. Đồng thời, cũng cần mạnh dạn đấu tranh với các hành vi vi phạm pháp luật để bảo vệ lợi ích cộng đồng.

NHỮNG HẠN CHẾ, BẤT CẬP THƯỜNG GẶP CỦA PHÁP LUẬT TRONG ĐỜI SỐNG CỘNG ĐỒNG

Pháp luật giữ vai trò quan trọng trong việc điều chỉnh hành vi của con người, bảo vệ quyền lợi của cá nhân và cộng đồng, đảm bảo trật tự, an toàn xã hội. Tuy nhiên, trong thực tiễn đời sống, pháp luật không phải lúc nào cũng hoàn hảo và hiệu quả. Bên cạnh những mặt tích cực, hệ thống pháp luật tại

Việt Nam hiện nay vẫn tồn tại những hạn chế, bất cập ảnh hưởng không nhỏ đến đời sống cộng đồng. Cụ thể:

Một trong những hạn chế nổi bật là sự *chồng chéo, mâu thuẫn* giữa các văn bản pháp luật. Có nhiều quy định ở các cấp luật, nghị định, thông tư không thống nhất với nhau, dẫn đến tình trạng khó hiểu, khó áp dụng. Điều này khiến cho cả cơ quan quản lý và người dân đều lúng túng trong quá trình thực thi, thậm chí có thể lợi dụng kẽ hở để trục lợi.

Xã hội luôn phát triển và biến đổi không ngừng, nhưng *tốc độ sửa đổi, bổ sung pháp luật lại thường chậm chạp*, khiến nhiều quy định trở nên lỗi thời, không còn phù hợp với tình hình thực tế. Ví dụ như các quy định liên quan đến công nghệ số, an ninh mạng, hay các mô hình kinh doanh mới (như kinh tế chia sẻ, tiền ảo...) chưa được cập nhật đầy đủ, dẫn đến tình trạng “vừa làm vừa dò đường”.

Một số quy định pháp luật được xây dựng thiếu khảo sát thực tiễn, mang tính lý thuyết, khiến việc áp dụng vào đời sống gặp khó khăn. Nhiều quy định đưa ra quá cao, quá khắt khe hoặc không rõ ràng, gây cản trở cho hoạt động sản xuất, kinh doanh cũng như sinh hoạt của người dân.

Bên cạnh những yếu tố khách quan từ pháp luật, *ý thức pháp luật của cộng đồng cũng là vấn đề đáng lo ngại*. Tình trạng vi phạm pháp luật trong giao thông, môi trường, kinh doanh... vẫn diễn ra phổ biến do người dân chưa nhận thức đầy đủ về vai trò và tầm quan trọng của pháp luật, hoặc có tình vi phạm do chế tài xử lý chưa đủ mạnh.

Ở một số nơi, việc thực thi pháp luật còn mang tính *chủ quan, thiếu công bằng*, thậm chí xảy ra tiêu cực, tham nhũng trong quá trình xét xử hay xử lý vi phạm. Điều này làm xói mòn niềm tin của người dân vào công lý, vào tính nghiêm minh của pháp luật.

Pháp luật là công cụ không thể thiếu để

điều hành và phát triển xã hội. Tuy nhiên, để pháp luật thực sự đi vào đời sống và phát huy hiệu quả, chúng ta cần khắc phục những hạn chế, bất cập đã và đang tồn tại. Điều này đòi hỏi sự nỗ lực từ phía nhà nước trong việc xây dựng, hoàn thiện hệ thống pháp luật; đồng thời cần nâng cao nhận thức, ý thức chấp hành pháp luật trong cộng đồng để xây dựng một xã hội công bằng, văn minh và phát triển bền vững.

ĐỀ NÂNG CAO VAI TRÒ CỦA LUẬT PHÁP TRONG ĐỜI SỐNG CỘNG ĐỒNG

Luật pháp là nền tảng không thể thiếu trong việc điều chỉnh hành vi của con người, duy trì trật tự xã hội và bảo vệ quyền lợi chung. Trong đời sống cộng đồng hiện nay, khi xã hội ngày càng phát triển, vai trò của luật pháp càng trở nên quan trọng hơn bao giờ hết. Tuy nhiên, thực tế cho thấy vẫn còn nhiều hành vi vi phạm pháp luật xảy ra, đòi hỏi cần nâng cao vai trò của luật pháp trong đời sống cộng đồng.

Trước hết, *luật pháp là công cụ quan trọng để điều chỉnh các quan hệ xã hội*, đảm bảo sự công bằng, văn minh và ổn định. Trong cộng đồng, mỗi người đều có quyền lợi và nghĩa vụ riêng, nếu không có một hệ thống pháp luật rõ ràng thì sẽ dẫn đến mâu thuẫn, bất công, thậm chí hỗn loạn. Luật pháp giúp xác định ranh giới giữa cái đúng và cái sai, giữa quyền và nghĩa vụ, giữa tự do cá nhân và lợi ích tập thể.

Thứ hai, *việc nâng cao vai trò của luật pháp sẽ góp phần xây dựng ý thức pháp luật cho người dân*. Một cộng đồng văn minh là cộng đồng mà mỗi cá nhân đều có nhận thức đúng đắn về pháp luật, biết tôn trọng và tự giác chấp hành các quy định. Khi người dân hiểu và thực hiện đúng pháp luật, thì những hành vi tiêu cực như trộm cắp, tham nhũng, bạo lực, vi phạm an toàn giao thông... sẽ giảm đáng kể. Điều này giúp xã hội phát triển lành mạnh, bền vững.

Tuy nhiên, thực tế hiện nay cho thấy,

tình trạng vi phạm pháp luật vẫn diễn ra phổ biến ở nhiều nơi, từ những hành vi nhỏ như xả rác bừa bãi, vượt đèn đỏ đến những tội phạm nghiêm trọng như giết người, tham ô, lừa đảo. Một phần nguyên nhân đến từ sự thiếu hiểu biết hoặc thờ ơ của người dân đối với luật pháp. Mặt khác, công tác tuyên truyền pháp luật chưa thực sự hiệu quả, nhiều cơ quan chức năng còn buông lỏng trong việc thực thi và giám sát pháp luật.

Để nâng cao vai trò của luật pháp trong đời sống cộng đồng, cần thực hiện đồng bộ nhiều giải pháp, bao gồm:

- *Tăng cường giáo dục pháp luật* trong trường học, qua các phương tiện truyền thông và hoạt động cộng đồng để nâng cao nhận thức cho người dân.

- *Nâng cao hiệu lực, hiệu quả của cơ quan thực thi pháp luật*, xử lý nghiêm minh các hành vi vi phạm để răn đe.

- *Khuyến khích tinh thần tự giác, sống và làm việc theo pháp luật*, bắt đầu từ mỗi cá nhân, mỗi gia đình, mỗi tổ chức.

Tóm lại, luật pháp chính là “sợi chỉ đỏ” dẫn dắt đời sống cộng đồng phát triển đúng hướng. Việc nâng cao vai trò của luật pháp không chỉ là trách nhiệm của Nhà nước mà còn là nghĩa vụ của mỗi công dân. Khi mọi người đều sống và hành động theo pháp luật, chúng ta sẽ xây dựng được một xã hội công bằng, dân chủ, văn minh và tiến bộ.

GIẢI PHÁP PHÁT HUY VAI TRÒ CỦA PHÁP LUẬT TRONG ĐỜI SỐNG XÃ HỘI

Pháp luật giữ vai trò vô cùng quan trọng trong việc duy trì trật tự, ổn định và công bằng xã hội. Là hệ thống các quy tắc xử sự mang tính bắt buộc chung, pháp luật không chỉ là công cụ quản lý nhà nước mà còn là nền tảng để bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của công dân. Tuy nhiên, để pháp luật thật sự phát huy vai trò của mình trong đời sống xã hội, cần có những giải pháp đồng bộ và hiệu quả từ nhiều phía.

Thứ nhất, tăng cường công tác giáo dục, tuyên truyền pháp luật đến người dân. Một bộ phận không nhỏ người dân hiện nay còn hạn chế về hiểu biết pháp luật, dẫn đến vi phạm pháp luật do thiếu nhận thức. Nhà nước, các tổ chức chính trị – xã hội, trường học và phương tiện truyền thông cần tích cực phổ biến kiến thức pháp luật bằng nhiều hình thức sinh động, dễ hiểu và phù hợp với từng đối tượng, đặc biệt là thanh thiếu niên, người dân ở vùng sâu vùng xa.

Thứ hai, nâng cao ý thức pháp luật của công dân. Pháp luật chỉ thực sự phát huy hiệu quả khi mỗi cá nhân có ý thức tự giác tuân thủ. Do đó, việc giáo dục ý thức pháp luật cần bắt đầu từ gia đình, nhà trường đến xã hội. Bên cạnh đó, cần xây dựng một môi trường sống công bằng, nơi hành vi đúng pháp luật được tôn vinh và hành vi vi phạm bị lên án, xử lý nghiêm minh.

Thứ ba, tăng cường hiệu lực, hiệu quả quản lý nhà nước bằng pháp luật. Cơ quan công quyền phải là tấm gương trong việc thực thi pháp luật. Việc xử lý các hành vi vi phạm pháp luật cần công khai, minh bạch, không có vùng cấm, không dung túng cho hành vi sai trái. Điều này góp phần củng cố

niềm tin của nhân dân vào pháp luật và nhà nước pháp quyền.

Thứ tư, hoàn thiện hệ thống pháp luật, bảo đảm tính kịp thời, đồng bộ và khả thi. Xã hội luôn vận động và thay đổi, vì vậy pháp luật cần được điều chỉnh, bổ sung thường xuyên để phù hợp với thực tiễn. Những quy định pháp luật mâu thuẫn, chồng chéo cần được rà soát, loại bỏ nhằm đảm bảo tính minh bạch và dễ áp dụng trong thực tế.

Thứ năm, đẩy mạnh công tác cải cách tư pháp và nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ pháp luật. Đội ngũ cán bộ thực thi pháp luật như công an, kiểm sát, tòa án, luật sư phải có trình độ chuyên môn cao, đạo đức nghề nghiệp và tinh thần phục vụ nhân dân. Đồng thời, cần có cơ chế kiểm soát quyền lực để ngăn ngừa lạm dụng chức vụ quyền hạn.

Pháp luật là nền tảng của một xã hội dân chủ, văn minh. Để pháp luật thực sự đi vào cuộc sống, cần sự chung tay của cả hệ thống chính trị và toàn thể nhân dân. Mỗi người dân hãy trở thành một chủ thể tích cực trong việc học tập, chấp hành và bảo vệ pháp luật - đó cũng chính là cách để xây dựng một xã hội công bằng, dân chủ và tiến bộ./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. Hiến pháp nước CHXHCN Việt Nam năm 2013
2. Cần nâng cao hiệu quả giáo dục pháp luật cho người dân - Báo Nhân dân

3. Công dân với pháp luật – NXB Giáo dục
4. Vai trò của pháp luật trong đời sống xã hội – Tạp chí Tòa án nhân dân
5. <https://moj.gov.vn> - Bộ Tư pháp – Văn bản pháp luật, phổ biến GDPL